

Список літературних джерел:

1. Mincer J. Investment in Human Capital and Personal Income Distribution. *Journal of Political Economy*. 1958. Vol. 66. P. 281-302.
2. Becker G. Investment in Human Capital: A Theoretical Analysis. NBER Special Conference 15, supplement to *Journal of Political Economy* 70. – 1962. Issue 5. Part 2. P. 9 - 49.
3. Becker G. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1964 – 264 p.
4. Schultz Th. W. Investment in Human Capital. *American Economic Review*. 1961. Vol. 51. № 1. P. 1-17
5. Гернего Ю. О. Прикладні аспекти ідентифікації параметрів людського розвитку/ Ю. О. Гернего // Стратегія економічного розвитку України. – 2017. – №2. – С. 14 – 23.
6. Dyba O. M., Gernego Iu. O. The financial nature of human development. Perspectives of research and development: Collection of scientific articles. – SAUL Publishing Ltd, Dublin, Ireland, 2017. – P. 76-79.
7. Hardeman S., Dijkstra L. The EU Regional Human Development Index. European Commission. Joint Research Centre. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. – 102 p.
8. Key indicators for Asia and the Pacific. 47th edition. Asian Development Bank. 2017. – Available at: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/204091/ki2016.pdf>

Глушенко Т. М., старший викладач
Український державний університет
залізничного транспорту

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ МІГРАЦІЇ: МОЖЛИВОСТІ І ЗАГРОЗИ

Анотація. Проаналізовано демографічну ситуацію, що склалася в Україні, надано оцінку наявним міграційним процесам, досліджено причини міграції населення, проведено загальний аналіз можливостей і загроз міграції працездатного населення.

Ключові слова: міграція, міграційні процеси, демографічна ситуація, загрози і можливості, працездатна молодь.

Проблема дослідження та її актуальність. Практично неможливо назвати країну, яку б оминули світові міграційні процеси. Країни-донори, як і країни-реципієнти, залучені в круговорот сучасних міграційних потоків. Міжнародна міграція не перестає накривати новими хвилями країни Європейського Союзу.

Освіта, людський розвиток, зайнятість, ринок праці, міграція: регіональний зріз

Міграція – явище відоме з найдавніших часів, і на сьогодні є загальносвітовою проблемою, вивченню якої присвячені праці зарубіжних і вітчизняних вчених. Однак, незважаючи на значну кількість теоретичних робіт і публікацій з цієї теми, питання міграційних процесів вимагають подальшого детального опрацювання, особливо стосовно можливостей і загроз міграції працездатного населення.

Дослідження будувалося з використанням таких **методів дослідження**: причинно-наслідкових взаємопереходів, системно-структурного, економіко-статистичного, порівняльного аналізу, що дозволило реалізувати алгоритм досягнення поставленої мети.

Вихідні дані. У ході роботи було використано певні джерела інформації і статистики, зокрема, дані офіційних статистичних видань, економічні огляди та публікації вітчизняних і зарубіжних вчених.

Вивчаючи проблеми міграції неможливо не аналізувати демографічну ситуацію, що склалася на даний момент (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка чисельності населення України

Згідно зі звітом Державної служби статистики, на жовтень 2018 року в Україні проживало близько 42 млн. громадян. Кількість померлих, як і раніше, істотно перевищує кількість новонароджених: на 100 померлих припадає 59 немовлят. З найважливіших причин, що впливають на народжуваність, можна виділити складне економічне та соціальне становище в країні, а також трудову міграцію молоді до країн ЄС.

У зв'язку з цим, міграція населення стає однією з гострих тем сучасності як в межах країни, так і в світовому масштабі, до того ж подібні тенденції у майбутньому тільки збережуться. Однак, судити про міграційні процеси в контексті «позитивного» або «негативного» впливу на економіку стає неможливо, оскільки додаються все нові проблеми і питання, що стосуються міграційної тематики: націоналізм, безробіття, біженці, міжнародні норми права, політична культура та багато інших (рисунок 2). Потоки міграції включають внутрішньорегіональну, міжрегіональну та міждержавну.

Освіта, людський розвиток, зайнятість, ринок праці, міграція: регіональний зріз

Рис. 2. Міграційний рух населення по Україні, 2010-2018 рр.

За даними Державного комітету статистики, в Україні – 16 млн. економічно активного населення. З них офіційно працюючих близько 12 млн. Такі цифри говорять про наступне. Згідно з аналітичними звітами, в зв'язку з відтоком трудових кадрів Україна недоотримує близько 40 млрд. грн. щорічно. Крім того, дефіцит кваліфікованої робочої сили істотно гальмує розвиток окремих секторів промисловості і призводить до занепаду регіонів.

Такі перспективи в майбутньому можуть істотно вплинути на пенсійну систему. Сьогодні на 10 працюючих українців припадає 12 пенсіонерів. Але з огляду на той факт, що реальна картина часто відрізняється від статистичної інформації, то щодо трудової міграції ця цифра, вочевидь, також нижче. За прогнозами до 2030 року кількість працездатного населення в Україні зменшиться на 5-6 млн. При збереженні таких тенденцій, співвідношення «працюють: пенсіонери» зміниться на 8:12.

За даними Державної служби статистики в Україні значні коливання міграційних потоків протягом останніх років спостерігаються у Київській, Харківській, Дніпропетровській областях. П'ятірка областей-лідерів міграційного руху населення за кількістю випадків прибуття протягом останніх восьми-десяти років є майже незмінною (таблиця 1). Регіонами з найбільшою кількістю випадків прибуття внаслідок міграційного руху є Київська, Харківська, Дніпропетровська області, Одеська, Львівська. Найбільший відтік населення за останні роки спостерігається в Харківській, Львівській, Київській та Донецькій областях (таблиця 1).

Згідно з останніми даними, опублікованими в доповіді про ситуацію в сфері світової міграції Департаментом з економічних і соціальних питань ООН (UNDESA), кількість мігрантів у світі неухильно зростає, і вже налічує близько 258 млн., за підсумками 2017 року, що відображає зростання міграції на 49% у порівнянні з 2000 роком. Найбільша кількість мігрантів проживає в США (49,8 млн. осіб), в Саудівській Аравії і Німеччині (по 12,2 млн. мігрантів).

Таблиця 1

**П'ятірка областей-лідерів міграційного руху населення
за кількістю випадків прибуття**

Області-лідери міграційного руху населення за кількістю випадків прибуття					
2018		2015		2010	
Київська	58552	Харківська	40549	Донецька	55343
Харківська	51804	Дніпропетровська	37594	Дніпропетровська	44366
Дніпропетровська	41233	Київська	35554	Харківська	42631
Львівська	38645	Львівська	31499	Одеська	34355
Одеська	38284	Вінницька	27829	Львівська	31341

Таблиця 2

**П'ятірка областей-лідерів міграційного руху населення
за кількістю випадків вибуття**

Області-лідери міграційного руху населення за кількістю випадків вибуття					
2018		2015		2010	
Харківська	47270	Дніпропетровська	38945	Донецька	57473
Дніпропетровська	38681	Харківська	35568	Дніпропетровська	45441
Львівська	36759	Львівська	30164	Харківська	41409
Київська	31410	Вінницька	27143	Луганська	33726
Одеська	30588	Донецька	25901	Одеська	32175

Однією з найважливіших особливостей сучасної трудової міграції є стрімке омолодження: якщо раніше їхали люди середнього або передпенсійного віку, то сьогодні прагнуть виїхати молодь і студенти.

Після отримання якісної освіти в західному закладі вищої освіти у молодій людини виникає питання вибору, і він його робить не на користь України. Європейські країни-сусіди при цьому створюють просто зазивні умови для українців, оскільки їхня молодь виїжджає до більш розвинених європейських країн. А для України це втрата інтелекту і людей молодого віку в цілому, які не будуть працювати на українську економіку.

У всьому світі інтелект, навички, інженерія, наука лежать в основі успішної економіки. Молодь і освіта є базовими складовими розвитку економіки країни. А оскільки в Україні міграція населення, особливо молоді, з кожним роком зростає активно і перманентно, необхідно аналізувати її причини.

Перша причина міграції молоді полягає в бажанні розвиватися, реалізовуватися у векторі освіти, тут має значення міжнародна освіта. Тобто

Освіта, людський розвиток, зайнятість, ринок праці, міграція: регіональний зріз

сьогодні ми маємо справу з тією частиною молоді, яка вирішує вчитися, здобувати освіту за кордоном з подальшою перспективою працевлаштування там само.

Висококваліфіковані фахівці залишають країну в пошуках високооплачуваної роботи. Спектр затребуваних за кордоном спеціальностей досить широкий, як і статус осіб, що виїжджають: їдуть не тільки представники робітничих професій, а й кваліфіковані фахівці, менеджери середньої та вищої ланки.

Ще однією причиною можна виділити гонитву за високим рівнем життя населення – гарною медициною, освітою, доступним страхуванням, високим рівнем розвитку економіки.

Які ж наслідки міграційні процеси можуть спричинити за собою?

Уже сьогодні має місце негативний вплив, викликаний відтоком кваліфікованих кадрів: певні сфери відзначають дефіцит робітничих професій.

Відбувається зміна соціально-демографічної ситуації, особливо в сільській місцевості. Порушується баланс у співвідношенні поділу населення за статевою ознакою. Також, прагнучи якомога більше заробити, трудові мігранти економлять на своєму здоров'ї, техніці безпеки. Звідси, нерідкі випадки загибелі, виробничого травматизму, зростання захворювань. Знижується "порог здоров'я" трудових мігрантів, в цілому населення країни.

Говорячи про відтік робочої сили з країни, необхідно розглянути не тільки мінуси цього явища, але і супутній позитивний ефект. Люди, які зараз їдуть із країни, повернуться через кілька років з новим досвідом, який неможливо придбати в Україні. Наприклад, аналогічні процеси відбувалися і в Польщі після вступу до Євросоюзу, коли звідти виїхала велика кількість працездатного населення. Однак реформи, спрямовані на зростання економіки, зробили цю країну знову привабливою не тільки для своїх жителів, але і для іммігрантів.

З позитивних наслідків – високий приплив коштів у вигляді висланих грошей на батьківщину. За даними аналітичних видань, у 2017 році грошові перекази українців з-за кордону налічували 9 млрд. доларів, що становить близько 3-4% річного ВВП України.

Таким чином, правильно розроблена стратегія управління явищами міграції, з урахуванням зарубіжного досвіду і адаптації до українських сучасних реалій, дозволить уникнути негативних наслідків, а також максимізувати позитивний ефект. Реформи, підвищення рівня життя, відновлення секторів економіки, створення робочих місць та зростання зарплат, удосконалення політики репатріації сприятимуть поверненню до України частини трудових мігрантів. Своєю чергою, фахівці з досвідом роботи за кордоном зможуть принести в Україну нові навички та технології, що сприятиме розвитку сучасної економіки країни.

Результати дослідження. Проаналізувавши наслідки, викликані міграцією населення, можна зробити висновок про те, що міграція молоді несе з собою не тільки негативні наслідки у вигляді можливих расових конфліктів, зростання злочинів, втрати культурних цінностей, а й поєднує позитивні аспекти у вигляді

Освіта, людський розвиток, зайнятість, ринок праці, міграція: регіональний зріз

перспектив самореалізації, що є дуже важливим фактором для молодого населення. Також в синтезі міграція забезпечує молодь кар'єрою, освітою, підвищенням рівня життя і безліччю інших позитивних наслідків.

У перспективі Україні вже зараз необхідно розробити ефективний механізм утримання працездатного населення, стратегію розвитку кваліфікованої праці і стимулювати мігрантів повертатися додому.

Власна імплікація отриманих результатів дослідження. Таким чином, успішна високоефективна економіка країни безпосередньо залежить від розробленого і своєчасно введеного в дію механізму утримання працездатного населення, підвищення якості вищої освіти, створення раціонального діалогу з обговоренням альтернативних підходів до проблеми.

Список літературних джерел:

1. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Данилишин Б. Трудовая миграция – проблемы и перспективы [Электронный ресурс] / Б. Данилишин. – 2018. – Режим доступа: <https://nv.ua/opinion/ukraintsy-uezzhajut-iz-strany-pochemu-eto-khorosho-dlja-ukrainy-2466587.html>.
3. Пак Н. А. Міграційна політика Європейського Союзу: проблеми і перспективи / Н. А. Пак. // ВІСНИК ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 2017. – С. 54–57.
4. Плюсы и минусы трудовой миграции: уроки соседей [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/pljusy-i-minusy-trudovoj-migracii-uroki-sosedej-340907/>

Дроздовська Л.О., асистент,
аспірант кафедри менеджменту

Жук О.П., к.е.н., доцент
Львівський національний університет
імені І. Франка

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Анотація. Для побудови спроможної освітньої мережі закладів вищої освіти, необхідно зважати не лише на запити національної економіки, але й на критерії територіального розподілу праці, що впливатиме на збалансований розвиток як регіону так і країни.

Ключові слова: вища освіта, заклади вищої освіти, інституційне забезпечення вищої освіти, регіональний розвиток, регіональний поділ праці, валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу.